

KONKURS PRZEDMIOTOWY Z GEOGRAFII DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO W ROKU SZKOLNYM 2026/2027

I. Cele konkursu

- popularyzacja wiedzy geograficznej wśród młodzieży szkolnej,
- rozwijanie zainteresowań geograficznych u uczniów,
- doskonalenie umiejętności pracy z mapą,
- rozwijanie umiejętności wyszukiwania, selekcji oraz analizy informacji geograficznych,
- popularyzacja wiedzy o Polsce (elementy środowiska geograficznego i relacje pomiędzy nimi w skali lokalnej i regionalnej),
- rozwijanie umiejętności rozwiązywania zadań problemowych,
- wzbogacenie wiedzy o województwie podkarpackim,
- promowanie uczniów szczególnie zainteresowanych geografą

II. Wyposażenie uczestnika na zawody

Na zawody konkursowe (I, II i III etap) uczestnicy powinni być wyposażeni w:

- długopis (piszący na czarno lub niebiesko),
- przybory do kreślenia: linijka, kątomierz
- kredki: czerwona, zielona, niebieska
- kalkulator prosty.

III. Wymagania ogólne

Uczniowie szkół podstawowych, którzy biorą udział w konkursie powinni zaznajomić się z zagadnieniami zawartymi w **podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej z geografii**.

Na każdym etapie konkursu (I, II i III) obowiązują zagadnienia zawarte w działach:

Dział III. tj. Łądy i oceany na Ziemi

Dział V. tj. Ruchy Ziemi

Dział VI. tj. Współrzędne geograficzne

Dział XII. tj. Własny region (punkty 1, 2, 3, 4)

Ponadto wymagana jest znajomość literatury uzupełniającej przypisanej do każdego z etapów konkursu.

Wymagania ogólne na każdym etapie konkursu obejmują:

1. Umiejętność posługiwania się terminologią geograficzną
2. Korzystanie ze zróżnicowanych źródeł informacji tj. różnoskalowych map, planów, fotografii, rysunków, przekrojów, wykresów, tabel, diagramów, obrazów satelitarnych, tekstów źródłowych i danych statystycznych) w celu przetwarzania, prezentacji i interpretacji informacji geograficznych.

3. Wykonywanie obliczeń z zakresu geografii fizycznej i społeczno-ekonomicznej, a w szczególności:
 - a) skala mapy (liczbowa, mianowana i liniowa, odległość i powierzchnia na mapie i w rzeczywistości),
 - b) określanie (pomiar na mapie) azymutu,
 - c) obliczanie wysokości względnej i bezwzględnej na podstawie mapy poziomicowej lub rysunku poziomicowego,
 - d) obliczanie spadku terenu na mapie,
 - e) odczytywanie z mapy współrzędnych geograficznych tj. długości i szerokości geograficznej z dokładnością do minut kątowych,
 - f) obliczanie rozciągłości południkowej i równoleżnikowej,
 - g) obliczanie wysokości górowania Słońca dniach równonocy wiosennej i jesiennej oraz dniach przesilenia letniego i zimowego,
 - h) obliczanie czasu strefowego, miejscowego i urzędowego,
 - i) obliczanie zmian temperatury wraz z wysokością na podstawie gradientu,
 - j) obliczanie średniej dobowej i rocznej temperatury powietrza,
 - k) obliczanie dobowej i rocznej amplitudy temperatury powietrza,
 - l) obliczanie wielkości plonów i zbiorów,
 - m) obliczanie gęstości zaludnienia, salda migracji, przyrostu naturalnego, wskaźnika urbanizacji
4. Lokalizowanie na mapach konturowych obiektów, zjawisk i procesów geograficznych.
5. Identyfikacja i wyjaśnianie związków przyczynowo skutkowych procesów geograficznych zachodzących w przestrzeni.
6. Wyjaśnianie konieczności racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego.

III.1. Wymagania szczegółowe - etap szkolny

Etap szkolny obejmuje **wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej z geografii (według podanych poniżej działów)** oraz wskazana **literatura dodatkowa** dla etapu szkolnego.

Szczegółowe wymagania z podstawy programowej:

- **Mapa Polski (Dział I):** Stosowanie legendy mapy do odczytywania informacji oraz skali mapy (liczbowej, mianowanej i podziałki liniowej) do obliczania odległości w terenie. Czytanie treści mapy ogólnogeograficznej, krajobrazowej i turystycznej Polski.
- **Krajobrazy Polski (Dział II):** Rozpoznawanie na mapie, w opisach oraz na ilustracjach głównych krain geograficznych i typów krajobrazów Polski: wysokogórskiego (Tatry), wyżynnego (Wyżyna Krakowsko-Częstochowska), nizinnego (Nizina Mazowiecka), pojeziernego (Pojezierze Mazurskie) oraz nadmorskiego (Pobrzeże Słowińskie). Identyfikacja głównych cech tych krajobrazów oraz obiektów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.
- **Relacje między elementami środowiska geograficznego (Dział XI):** Myślenie przyczynowo-skutkowe: gospodarka dorzeczy a powódzie; uwarunkowania energetyki odnawialnej i nieodnawialnej, wpływ dużych miast na strefy podmiejskie; procesy

migracyjne na wsiach; transformacja gospodarcza a zatrudnienie; transport morski a inwestycje.

Uczestnik **rozpoznaje na podstawie opisu i lokalizuje na mapie** następujące krainy geograficzne, rzeki oraz miasta:

- Tatry, Sudety, Wyżyna Krakowsko-Częstochowska, Wyżyna Lubelska, Roztocze, Wyżyna Małopolska, Nizina Mazowiecka, Nizina Wielkopolska, Nizina Śląska, Nizina Podlaska, Pojezierze Mazurskie, Pojezierze Pomorskie, Pojezierze Wielkopolskie,
- Kotlina Sandomierska (Płaskowyż Kolbuszowski, Płaskowyż Tarnogrodzki, Równina Tarnobrzaska, Pradolina Podkarpacka, Podgórze Rzeszowskie),
- Karpaty Zewnętrzne (Pogórze Ciężkowickie, Pogórze Strzyżowskie, Pogórze Dynowskie, Pogórze Przemyskie, Bieszczady, Góry Sanocko – Turczańskie, Beskid Niski, Doły Jasielsko – Sanockie),
- Rzeki: Wisła, Wisłoka, Wisłok, San, Strwiąż, Ropa, Solinka, Tanew, Lubaczówka, Ośława, Jasiołka, Łęg.

III.2. Wymagania szczegółowe - etap rejonowy

Etap rejonowy obejmuje **wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej z geografii (według podanych poniżej działów)** oraz podana literatura dodatkowa dla **etapu szkolnego i rejonowego**.

Szczegółowe wymagania z podstawy programowej:

- **Geografia Europy (Dział VII):** Charakterystyka położenia, granic, linii brzegowej i ukształtowania powierzchni Europy. Podział polityczny kontynentu i rola Unii Europejskiej. Zjawiska na granicach płyt litosfery na przykładzie Islandii (wulkany, trzęsienia ziemi, gejzery). Demografia Europy: starzenie się społeczeństw, przyczyny i skutki migracji, porównanie wielkich metropolii. Zróżnicowanie źródeł energii w Europie oraz nowoczesny przemysł i usługi na przykładzie Francji. Turystyka w Europie Południowej.
- **Środowisko przyrodnicze Polski na tle Europy (Dział IX):** Położenie fizyczno-geograficzne i polityczne, skrajne punkty Polski i Europy i konsekwencje tej rozciągłości. Wpływ ruchów górotwórczych (orogenezy) i zlodowaceń na rzeźbę terenu. Przejściowość klimatu Polski, długość okresu wegetacyjnego. Morze Bałtyckie (cechy przyrodnicze, degradacja wód). Systemy rzeczne Wisły i Odry. Typy gleb w Polsce i ich przydatność rolnicza. Rozmieszczenie surowców mineralnych i ich znaczenie gospodarcze.
- **Sąsiedzi Polski (Dział VIII):** Przemiany przemysłu w Niemczech (Nadrenia Północna-Westfalia). Walory przyrodnicze i kulturowe Litwy i Białorusi. Atrakcje turystyczne Czech i Słowacji. Problemy polityczne, społeczne i gospodarcze Ukrainy. Zróżnicowanie przyrodnicze Rosji. Relacje Polski z sąsiadami.
- **Spółeczeństwo i gospodarka Polski na tle Europy (Dział X):** Zmiany demograficzne w Polsce po 1945 r., analiza piramidy wieku i płci, przyrost naturalny i rzeczywisty. Migracje zagraniczne Polaków. Sektory gospodarki, struktura zatrudnienia, urbanizacja (przyczyny rozwoju miast). Rolnictwo (warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze, zróżnicowanie upraw

i chowu). Zmiany struktury przemysłu Polski po 1989 r. Obiekty z Listy Światowego Dziedzictwa UNESCO w Polsce.

Uczestnik etapu rejonowego **rozpoznaje na podstawie opisu i lokalizuje na mapie** państwa, krainy geograficzne, rzeki, jeziora oraz miasta **obowiązujące w etapie szkolnym** oraz tego typu **obiekty w działach wskazanych w wymaganiach dla etapu rejonowego** zawartych w literaturze ogólnej.

III.3. Wymagania szczegółowe - etap wojewódzki

Szczegółowe wymagania z podstawy programowej:

- **Krajobrazy świata (Dział IV):** Wskazywanie na mapie położenia oraz cechowanie strefowych krajobrazów świata (wilgotny las równikowy, sawanna, pustynia gorąca, krajobraz śródziemnomorski, step, las strefy umiarkowanej, tajga, tundra, pustynia lodowa) oraz krajobrazu wysokogórskiego Himalajów. Rozpoznawanie typowych roślin i zwierząt dla tych stref. Analiza i interpretacja klimatogramów (odczytywanie przebiegu temperatur i opadów).
- Wybrane problemy regionalne świata (**Działy XIV–XVIII**):
 - **Dział XIV:** Wybrane problemy i regiony geograficzne Azji.
 - **Dział XV:** Wybrane problemy i regiony geograficzne Afryki.
 - **Dział XVI:** Wybrane problemy i regiony geograficzne Ameryki Północnej i Południowej.
 - **Dział XVII:** Wybrane problemy i regiony geograficzne Australii i Oceanii.
 - **Dział XVIII:** Geografia obszarów okołobiegunowych.

Uczestnik etapu wojewódzkiego **rozpoznaje na podstawie opisu i lokalizuje na mapie** państwa, krainy geograficzne, rzeki, jeziora oraz miasta **obowiązujące w etapie szkolnym, rejonowym** oraz tego typu **obiekty w działach wskazanych w wymaganiach dla etapu wojewódzkiego** zawartych w literaturze ogólnej.

Literatura ogólna dla każdego z etapów (I, II, III)

1. „Atlas geograficzny. Szkoła podstawowa klasy 5-8. Polska, kontynenty, świat” – Wydawnictwo Nowa Era (Najnowsza edycja)
2. Podręczniki zgodne z podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej z geografii np. „Planeta Nowa” dla klas 5 - 8 – Wydawnictwo Nowa Era.
3. „Geografia. Repetytorium. Szkoła podstawowa, klasy 7-8” – Wydawnictwo Lingo OldSchool
4. Zintegrowana Platforma Edukacyjna (zpe.gov.pl)
5. Główny Urząd Statystyczny – Portal Edukacyjny (stat.gov.pl / portalswiatelko.stat.gov.pl)

Literatura dodatkowa - etap I

1. „Matematyka w geografii. Zadania ze skalą i obliczeniami dla klas 5-8” – Wydawnictwo Aksjomat (najnowsze wydania).
„Obliczenia i odczyty w geografii”, oprac. Jan Baciak. [Obliczenia i odczyty w geografii.](#)
(Aktualizacja z dnia 30.07.2026 r.)
2. Krajobrazy Polski. dostęp on-line pod linkiem: [Krajobrazy Polski](#)
3. Relacje między elementami środowiska. dostęp pod linkiem: [Relacje między elementami środowiska](#)

Literatura dodatkowa etap II

1. Jak powstała Islandia? dostęp pod linkiem: [Jak powstała Islandia?](#)
2. Chroń Morze Bałtyckie. dostęp pod linkiem: [Chroń morze.](#)
3. Polska w UNESCO. dostęp pod linkiem: [Obiekty UNESCO w Polsce](#)

Literatura dodatkowa etap III

1. „Ekosystemy świata. Biomy, krajobrazy, przyroda” (Opracowania zbiorowe / encyklopedie ilustrowane PWN lub Wydawnictwa Arkady)
2. Ciekawostki o Himalajach. dostęp pod linkiem: [Himalaje](#)
3. *Seterra* (geoguessr.com/pl/seterra) – zakładka „Świat”